

Vilanova explica aquest silenci per l'exhauriment dels temes i pel temor de repetir-se, perquè la consagració de mestre afina, en Vilanova, «fins a un extrem gairebé morbós, el seu sentit de responsabilitat i exigència envers la pròpia creació literària». Aquest atur voluntari em sembla així una prova més de la conscient limitació de les pròpies possibilitats que he assenyalat abans.

En els darrers capítols, el Sr. Antoni Vilanova descriu la vellesa, la mort i la glòria del nostre autor: aquí també, ultra haver aprofitat hàbilment estudis i comentaris dels amics i contemporanis d'En Vilanova el prologuista inclou nous documents d'un interès indiscutible, tals com algunes lletres de Guimerà, Francesc Matheu i Martí Genís, i les respostes autògrafes d'En Vilanova a una enquesta de «L'Atlàntida». La reproducció gairebé completa del conegut article de M. dels S. Oliver és una bona conclusió a aquest estudi de la figura literària d'En Vilanova i de la seva humaníssima «filosofia», condensada en els títols de dues de les seves obres més conegudes: *Plorant i rient* i *Pobrets i alegrets*. Potser ens hauria plagut de trobar en aquestes planes unes breus indicacions crítiques sobre l'art d'escriure del nostre costumista — és a dir: sobre la seva tècnica i el seu estil, especialment sobre el particular mecanisme de les seves prodigioses imatges. Però segurament aquesta anàlisi escapava a la finalitat d'un pròleg que es titula *Emili Vilanova i el seu temps*. Que aquesta nova edició pugui desvetllar en algun dels nostres estudiosos el desig d'emprendre un tal estudi.

A. SERRA i BALDO

ANGEL GUIMERÀ: *Obres selectes*. [Pròleg de JOSEP MARIA DE SAGARRA. Selecció, revisió i notes de JOSEP MIRACLE.] Barcelona, [Editorial Selecta, 1948].
XX+1826 pàgs.+1 retrat. (BP, VI.)

Angel Guimerà ha estat el menys afortunat dels grans escriptors catalans de la Renaixença quant a les edicions de les seves obres. Una edició de les obres completes com la que féu Francesc Matheu de les de Verdaguer o com la que es pogué revisar Narcís Oller abans de morir, no ha estat encara feta de Guimerà. Així, l'obtenció de tot l'opus guimeranià és una tasca ímproba, si possible, i encara en textos impresos amb una cura relativa.

En aquest sentit, l'edició portada a terme per l'Editorial Selecta a cura del Sr. Josep Miracle, ve a omplir en certa manera un buit. I diem en certa manera a causa de les característiques especials que concorren en aquesta edició. Car no es tracta, com ja indica el títol, de les obres completes, sinó d'una part només de la producció del dramaturg vendrellenc. Tot i que les obres editades comprenen les més importants que escriví, el fet és realment llastimós, perquè un mateix esforç editorial hauria estat suficient per a completar la manca que assenyalàvem. Tanmateix, no sabríem acusar d'aquesta deficiència els editors: la publicació de les obres completes de tants d'altres grans escriptors catalans moderns cuïaria a desmentir-nos. Feta aquesta salvetat, fem constar com és de lamentable que causes externes, de tipus extracreditífic i extraeditorial, hagin fet impossible aquesta agrupació de totes les obres d'Angel Guimerà, la necessitat de la qual fa temps que es deixa sentir.

i espontani del món circumdant, del tot desproveït de cultura intel·lectual i educació estètica» és evident, i seria injustícia considerar-lo únicament com un espontani. Però no crec que sigui minimitzar el seu talent constatar que la seva obra manca de l'amplitud complexa i orgànica de les de Balzac o de Dickens. En els seus articles hi ha un cúmul de materials en potència, però que no han arribat mai a estructurar-se en aquest món ample i lligat que és una novella. *Tristeta* i *Caricatura*, que el seu autor anomena així, no són més que uns quadres de costums estirats, i demostren la inhabilitat d'En Vilanova a construir una veritable intriga. El seu art és un art complet i perfecte dins els seus límits, però és un art limitat de propòsits i fins diria de possibilitats. La consciència amb què freqüentment el seu autor en parlava crec que n'es un bon indicatiu. Perquè posar les seves repetides afirmacions a compte d'una falsa modèstia seria fer del nostre autor un hipòcrita — la qual cosa no s'adiu gens amb la figura moral de Vilanova unànimement testimoniada pels seus amics i comentaristes — o atribuir-li una manca de convicció en les seves pròpies forces — la qual cosa desmentiria la seva llarga i perseverant carrera d'escriptor.

Els capítols sobre la bohèmia literària i les tertúlies barcelonines dels volts del 1850, ben informats i evocatius, donen l'ambient en què va a descloure's la vocació literària d'En Vilanova. El costumisme català neix entre el xarisme i el romanticisme declamatori dels floralistes, tendències finament analitzades per Pere Coromines,⁴ autor que hauria pogut ésser posat a contribució pel prologuista o citat en la bibliografia final.

Les planes dedicades als setmanaris durant la revolució del 1868 aporten una contribució estimable a l'estudi del nostre escriptor: la identificació del pseudònim J. O. M., no consignat en l'inventari de Givanel (¿no serien aquestes inicials un anagrama de «jo mateix», pseudònim que ens fa pensar en el *Myself* de Carles Soldevila?); una excel·lent anàlisi de les contradiccions entre l'existència dels primers articles i les posteriors afirmacions d'En Vilanova; la possible atribució de l'article editorial de «Lo Mestre Titas» al nostre escriptor, etc.

Veiem tot seguit la figura d'En Vilanova movent-se en un món barceloní d'on sabrà extreure la «mitologia popular» dels seus articles: l'univers clos del carrer de Batea, la tertúlia de l'adrogueria del senyor Joanet, els saraus aristocràtics, la gastronomia olorosa i suculent de la nostra terra, els primers establiments de banys de la Barceloneta, tota aquesta vida provinciana de la petita menestralia barcelonina que constitueix «l'escenari de la seva obra futura i l'ambient que el nostre escriptor s'esforça dalerosament a copsar». El seu pas per «La Renaixença», les amistats múltiples i plenes de respecte, les tertúlies dels cafès i els dissabtes de can Peius evoquen el petit món literari en què es mou En Vilanova. Assistim després a la seva vida quotidiana d'envelador i adornista doblada de la dolça servitud de l'home de lletres. La psicologia d'En Vilanova és així hàbilment traçada, des de les seves primeres armes fins al parèntesi d'estroncament i silenci en què vers 1896 el nostre autor es reclou. El món de la seva adolescència s'esvaeix irremissiblement i una dolça melangia el porta a la complaença de la solitud. El Sr. Antoni

4. Vegeu, per exemple, *Interpretació del vuit-cents català* (Barcelona 1933) i les *Xènies en el Centenari de Frederic Soler* dins *El perfecte dandi i altres escrits* (Buenos Aires [1940]).

Entre les obres dramàtiques que falten en aquesta selecció figuren totes les obres patriòtiques del dramaturg i, qualsevol que sigui el valor literari d'aquestes peces, no es pot negar que presenten un aspecte important de l'obra guimeraniana, tant pel que signifiquen en si i pel seu volum, com perquè obeeixen a un dels més importants estímuls de l'ànima d'Àngel Guimerà. En efecte, qualsevol que repassi la Història de Catalunya del darrer terç del segle passat no deixarà de trobar el nom de Guimerà en quasi tots els esdeveniments importants. El trobem ja entre els components de La Jove Catalunya, fundada el 1870, la primera associació declaradament catalanista de la nostra terra; en la redacció de «La Renaixença», setmanari i després diari; en el Centre Català; entre els elements de la Comissió que anà a Madrid a presentar el famós *Memorial de greuges*, l'any 1885; entre els fundadors de la primitiva Lliga de Catalunya; entre els ponents de les venerables *Bases de Manresa* del 1892, primer fruit públic de la Unió Catalanista; i fou Àngel Guimerà el primer a usar el català en un discurs presidencial de l'Ateneu, en el famós parlament del 1895 sobre la llengua catalana. El tombant del segle dugué el triomf d'unes concepcions més ardides que les del grup guimeranià, però el dramaturg fou un símbol de pura catalanitat fins el final de la seva vida. Bé, doncs; llegint el volum de les *Obres selectes*, hom no troba per enlloc no solament cap referència a aquesta actuació de Guimerà com a home públic rellevant, sinó tampoc cap de les manifestacions que aquesta personal condició de l'escriptor determinà en el camp literari. Així, n'estan absents tots els discursos — la majoria dels quals l'autor agrupà en el volum *Cants a la pàtria* —, bona part de les poesies — entre elles algunes de tan assenyalades com *Darrer plant d'En Clarís* o *Lo cap d'En Josep Moragas* —, ultra un bon nombre d'obres dramàtiques. Entre aquestes darreres trobem a faltar: *Les monges de Sant Aiman* (1895), *La farsa* (1899), *Aigua que corre* (1903), *La Santa Espina* (1907), *Titaina* (1910), *Al cor de la nit* (1918), *L'ànima és meva* (1919), *Joan Dalla* (1921), *Alta banca* (1921), l'obra pòstuma *Per dret diví*, i els tres monòlegs *Mestre Oleguer*, *La mort d'En Jaume d'Urgell* i *En Pep Botella*. Hom diria, llegint aquest volum, que Àngel Guimerà fou insensible a la vibració patriòtica que tan fecunda fou per a molts d'altres escriptors de la Renaixença, quan ha escrit coses com *La Santa Espina*, *Mestre Oleguer* i *Darrer plant d'En Clarís*, i ha pronunciat discursos del tipus del ja mencionat del 1895 a l'Ateneu. Aquest recull, doncs, més que no pas a una selecció obeeix a una exclusió i, per tant, és tendenciosament parcial.

Descomptant aquesta greu mancança, que, insistim, no podem atribuir de cap manera al seleccionador ni a l'editorial, però que menys encara podríem deixar passar sense comentari en una recensió de tipus científic, per tal com afecta l'essència mateixa de l'obra i l'esperit guimeranians i pot contribuir a formar una idea errònia del que fou el creador del teatre català modern, la selecció oferta representa una fita en l'activitat editorial relativa a Guimerà. Hom hi ha inclòs les següents obres: *Gala Placidia*, *Judit de Welf*, *Lo fill del rei*, *Mar i cel*, *Rei i monjo*, *La boja*, *L'ànima morta*, *Jesús de Nazaret*, *Lo camí del sol*, *Andrònica* i *Indíbil i Mandoni*, sota la denominació general de «Tragèdies»; *En Pólvora*, *Maria Rosa*, *La festa del blat*, *Terra baixa*, *Mossèn Janot*, *La filla del mar*, *Arran de terra*, *La pecadora*, *Sol solet...*, *La Miralta*, *L'Eloi*, *L'aranya*, *Sainet trist*, *La reina jove* i *Jesús que torna*, sota la de «Drames»; són agrupats dintre «Vària» *La sala d'espera*, *La Baldirona* i

La reina vella; a continuació vénen un nombre considerable de poesies, seleccionades amb un bon criteri literari, bé que amb la manca que ja hem assenyalat; clouen els textos els dos contes *El gos de casa* i *El nen jueu*. Finalment, una triada *Bibliografia d'Àngel Guimerà*, força útil, seguint la norma de la Col·lecció (on no hauria estat sobrer la nota de les anteriors edicions),¹ i els índexs, general i de primers versos, tanquen el volum.

Els textos són presentats amb l'ortografia actual; el treball de modernització ha estat fet amb cura i encert, encara que en alguna ocasió s'hagi escapat alguna cosa, com: a *recer* per *arrecer* (159¹) al costat d'*assetge* (160²⁹), ambdós postverbals, d'*arrecer* i *assetjar* respectivament, usats en lloc de *recer* i *setge*; en *tornar-se'n* usat per l'autor en lloc de *tornar-se'n*, que cal escriure *entornar-se'n*, puix és una forma analògica sobre *endur-se*, *emportar-se*, etc.; *molla* per *mòller* en el sentit 'muller' (386¹⁶); *resseguera* per *ressaguera* (1023⁴¹); etc. Són, però, rares, i això, en un volum de prop de dues mil pàgines, és un exponent de la cura i el bon criteri esmerçats.

D'una altra mena són els errors tipogràfics. Així (pàg. 130³), s'atribueix la frase *Com no, sent vós sa mare!* a Judit, quan ha d'ésser pronunciada per Brunegilda; es diu *guerra* per *gerra* (59⁷); Sema, el primer a parlar (769), no consta que estigui en escena; en la pàg. 770 falta el text que diu Sema (fóra la ratlla 22); el fragment que comença *Que el duga sempre al triomf, ...*, atribuït a Kalep (773⁴⁴), l'ha de dir Agar segons es sembla deduir del context; etc. Crec que hauria valgut la pena de posar una fe d'errades.

Les notes es limiten a donar referència de l'estrena de les obres i de les traduccions de què han estat objecte.

Bé que no es tracti, doncs, d'una edició crítica, el Sr. Miracle ens ofereix una molt útil edició de vulgarització, que ha requerit un esforç considerable per part seva i que posa a disposició del públic la major part de l'obra guimeraniana.

El pròleg del Sr. Josep M. de Sagarra no és — ni vol ésser — un estudi complet de l'obra de Guimerà. El Sr. Sagarra, gran coneixedor de l'obra del seu antecessor en la primàcia de l'escena catalana, manifesta que no té «altra intenció que refrescar una mica els records i predisposar una mica les consciències» amb motiu de l'edició de les *Obres selectes*. En realitat, el seu pròleg és això, però també alguna cosa més. No és un treball erudit complet de l'obra guimeraniana — un tal estudi està encara per fer i no cal ponderar ací la utilitat que tindria —, però de totes maneres, qualsevol erudit hi trobarà idees encertades i suggestives sobre el teatre i sobre la personalitat poderosa del millor dramaturg que ha produït Catalunya fins a l'època contemporània, i qualsevol lector hi trobarà una orientació segura i una ponderada apreciació crítica, que el guiaran en la lectura de les obres del volum.

En resum, i malgrat les reserves fetes, podem afirmar que la publicació de les *Obres selectes* posa a la disposició dels lectors, suggestivament prologades, la major i més important part de les obres d'Àngel Guimerà en un text força acurat, la qual cosa estava abans fora de l'abast del públic. I, tenint present la importància que ha tingut i que manté l'obra d'Àngel Guimerà, això és un servei molt estimable.

Jordi CARBONELL i de BALLESTER

1. Potser s'hi podia prescindir d'alguns articles de diari, i hauria estat bo d'anotar, per exemple, *El geni dramàtic d'Àngel Guimerà*, de JOAN ORS (Barcelona 1924).